

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЦЕНТР МІЖРЕЛІГІЙНОГО ТА МІЖКОНФЕСІЙНОГО ДІАЛОГУ «ЛІБЕРТАС»
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ В РУЖОМБЕРКУ (СЛОВАЧЧИНА)
ВИЩА ШКОЛА УПРАВЛІННЯ Й АДМІНІСТРУВАННЯ (ПОЛЬЩА)**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«МІЖРЕЛІГІЙНИЙ ДІАЛОГ ТА ЙОГО ВПЛИВ
НА СУСПІЛЬСТВО, ПОЛІТИКУ, БІЗНЕС,
КУЛЬТУРУ»**

13 ЖОВТНЯ, 2021

ТЕРНОПІЛЬ, УКРАЇНА

Редакційна колегія:

Гомотюк О. Є. – доктор історичних наук, професор, декан соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету (*голова редколегії*);

Біловус Л. І. – доктор історичних наук, професор, заступник декана соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету;

Щербяк Ю. А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету;

О. Кобильник Є. Ю – священник Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ, викладач Тернопільської вищої духовної семінарії, доктор богослов'я (PhD);

Недошитко І. Р. – кандидат історичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету;

Біскуп В. С. – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету;

Ліщинська Н. М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету;

Підлужний А. Б. – завідувач навчальної лабораторії суспільного моделювання соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету.

А 43 Міжрелігійний діалог та його вплив на суспільство, політику, бізнес, культуру: зб. Матеріалів міжнародної наукової конференції, Тернопіль, 13 жовтня 2021 р. / під заг.ред.: О. Є. Гомотюк. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2021. 260 с.

Збірник укладено на основі матеріалів доповідей учасників Міжнародної наукової конференції «Міжрелігійний діалог та його вплив на суспільство, політику, бізнес, культуру». До збірника увійшли статті й тези доповідей з актуальних питань міжрелігійного діалогу, релігійної ідентичності, внеску релігійних конфесій у збереження духовно-культурної спадщини, релігійної етики, ролі духовенства у міжрелігійному діалозі, міжконфесійних та міжцерковних відносин, релігійної толерантності, паломницького туризму, діяльності релігійних організацій, участі політиків, бізнесменів, діячів науки і культури в міжрелігійному діалозі та інше.

Збірник розраховано на наукових працівників, фахівців у сфері теології, викладачів, аспірантів і студентів.

Друкується за рішенням вченої ради соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету.

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.

Відповідальність за зміст статей покладається на авторів.

ПОЧЕСНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Андрій Крисоватий – доктор економічних наук, професор, ректор Західноукраїнського національного університету (Україна)

Світлана Байталюк – начальник Департаменту культури та туризму Тернопільської обласної державної адміністрації (Україна)

Ольга Хома – начальник управління освіти та науки Тернопільської обласної державної адміністрації (Україна)

Владика Нестор – архієпископ Тернопільський і Кременецький, член Священного Синоду Української Православної Церкви (Україна)

О. Іван Римар – ректор Тернопільської вищої духовної семінарії імені патріарха Йосипа Сліпого (Україна)

О. доктор Віталій Козак – синкел Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ (Україна)

О. Анджей Маліг – настоятель парафії Божого Милосердя у м. Тернопіль, Декан Тернопільського деканату Римо-католицької Церкви (Україна)

Оксана Десятнюк – доктор економічних наук, професор, проректор із наукової та педагогічної роботи (міжнародна діяльність та інноваційний розвиток) Західноукраїнського національного університету (Україна)

Микола Шинкарик – кандидат фізико-математичних наук, доцент, перший проректор Західноукраїнського національного університету (Україна)

Зеновій-Михайло Задорожний – доктор економічних наук, професор, проректор із наукової роботи Західноукраїнського національного університету (Україна)

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ

Оксана Гомотюк – доктор історичних наук, професор, декан соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету (Україна)

Тарас Дзюбанський – доктор богослов'я, директор Інституту релігії та суспільства УКУ, Директор Центру міжрелігійного та міжконфесійного діалогу «Лібертас» (Україна)

Петер Майда – ректор Теологічного інституту Католицького університету в Ружомберку (Словаччина)

Леся Біловус – доктор історичних наук, професор, заступник декана соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету (Україна)

Юрій Щербяк – доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету (Україна)

Андрій Гірняк – доктор психологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна)

Анатолій Фурман – доктор психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна)

Микола Лазарович – доктор політичних наук, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету (Україна)

Ірина Шкіцька – доктор філологічних наук, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету (Україна)

Сергій Шандрук – доктор психологічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна)

Марек Рембеж – доктор наук, професор Сілезького університету в Катовіцах (Польща)

Амантіус Акім'як – доктор педагогічних наук, професор Католицького університету в Ружомберку (Словаччина)

Владислав Кендзьолка – професор, доктор габілітований Папського університету Яна Павла II у Кракові (Польща)

Микола Лагодич – протоієрей ПЦУ, кандидат наук з богослов'я, кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Україна)

О. Андрій Марчук – священник Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ, директор Тернопільського благодійного фонду «Карітас» (Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Лілія Ребуха – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та педагогіки Західноукраїнського національного університету (Україна)

Ірина Недошитко – кандидат історичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету (Україна)

Мартін Тарай – заступник декана Теологічного інституту Католицького університету в Ружомберку (Словаччина)

О. Євгеній Кобильник – священник Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ, викладач Тернопільської вищої духовної семінарії, доктор богослов'я (PhD) (Україна)

Наталія Ліщинська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету (Україна)

Віталій Біскуп – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна)

Ярослава Бугерко – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна)

Андрій Підлужний – завідувач навчальної лабораторії суспільного моделювання соціально-гуманітарного факультету, Західноукраїнського національного університету (Україна)

Оксана Рудакевич – кандидат філософських наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна)

Світлана Миколук – кандидат економічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету (Україна)

Сніжана Решітко – магістр ОП «Документознавство та інформаційна діяльність» соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету (Україна)

ЗМІСТ

МІЖРЕЛІГІЙНИЙ ДІАЛОГ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ.....	13
<i>Ольга Анісімова</i> МІЖРЕЛІГІЙНІ ВІДМІННОСТІ В КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ.....	13
<i>Галина Лукаш</i> ВІД МІЖРЕЛІГІЙНОГО ДІАЛОГУ ДО РЕЛІГІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КАРТИНИ СВІТУ	15
<i>Андрій Криськов</i> ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТОСОВНО ЦЕРКОВНОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ У ГУБЕРНІЯХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХІХ ст.....	18
<i>Володимир Маслак, Євгеній Лашко</i> КАТОЛИЦЬКИЙ АСПЕКТ У ЖИТТІ ТА ІСТОРІЇ МІСТА КРЕМЕНЧУКА.....	21
<i>Ліна Стороженко</i> РЕЛІГІЙНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	24
<i>Світлана Петькун</i> ФІЛОСОФСЬКЕ СПРИЙНЯТТЯ РЕЛІГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	26
<i>Марія Бригадир, Наталія Бамбурак</i> ЗАДІЯННЯ РЕСУРСУ МІЖРЕЛІГІЙНОСТІ У ПОЗИТИВНІЙ ПСИХОТЕРАПІЇ	28
<i>Олександр Кортаєв</i> ДО ПИТАННЯ ПОХОДЖЕННЯ МІЖКОНФЕСІЙНОГО СОЮЗУ «ВСЕСОЮЗНОЇ РАДИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН- БАПТИСТІВ».....	31

<i>Monika Nova</i> CARING PROFESSIONS AND THE SPECIAL WAYS OF GIVING CARE TO MUSLIMS.....	34
<i>Martin Taraj</i> MEDZINÁBOŽENSKÝ DIALÓG V SEKTORE SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI KREŠŤANSKO-MOSLIMSKÁ SOCIÁLNA ČINNOSŤ.....	38
<i>Вікторія Вощенко</i> РЕЛІГІЯ ЯК ЧИННИК ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	41
<i>Ольга Хамуляк</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМИ В РЕЛІГІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ.....	44
<i>Лілія Скопецька</i> МЕДИТАЦІЯ ТА ХРИСТІЯНСТВО	46
ВИДАТНІ ПОСТАТІ МІЖРЕЛІГІЙНОГО ДІАЛОГУ.....	50
<i>ks. dr hab. Władysław Kądziołka</i> DIALOG MIĘDZYRELIGIJNY WEDŁUG JANA PAWŁA II.....	50
<i>Оксана Гомотюк</i> «СЛОВО ПРО ЗАКОН І БЛАГОДАТЬ» МИТРОПОЛИТА ПАРІОНА ЯК ПРОГРАМА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	55
<i>Наталія Московченко</i> ВІДОБРАЖЕННЯ МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В ЕПІСТОЛЯРНІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ОГІЄНКА (МИТРОПОЛИТА ПАРІОНА).....	59
ПРОБЛЕМИ РЕЛІГІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ВИТОКИ І СЬОГОДЕННЯ.....	63
<i>Ярослава Бугерко</i> РЕЛІГІЙНІСТЬ ЯК ОЗНАКА ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ.....	63
<i>Наталія Ліщинська</i> МОРАЛЬНИЙ ДЕКАЛОГ ХХІ СТОЛІТТЯ	67

<i>Ірина Шкіцька</i> ВІДОБРАЖЕННЯ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ І ПРИКАЗКАХ	72
<i>Леся Біловус, Олена Васильків</i> МАТЕРІАЛИ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ ПЕРІОДИКИ ДІАСПОРИ США ЩОДО РЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ (СЕРЕДИНА ХХ СТ.).....	78
<i>Руслан Гула, Ірина Передерій</i> ПРАКТИКА РЕЛІГІЙНОГО ТЕРОРУ В ГАЛИЧИНІ З БОКУ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЙНОЇ ВЛАДИ (1914–1915 рр.).....	81
<i>Микола Олійник</i> РЕЛІГІЙНИЙ КУЛЬТ ДИСЦИПЛІНИ В СЕРЕДОВИЩІ ВІЙСЬКОВИХ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ II-III СТ	85
<i>Валентина Надольська</i> ПРОБЛЕМИ РЕЛІГІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДУХОВНОМУ ЖИТТІ ЧЕХІВ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ	88
<i>Юлія Боднарчук</i> ДЕСТРУКТИВНА ПОЛІТИКА ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ СТОСОВНО ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО І ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА	92
ВНЕСОК РЕЛІГІЙНИХ КОНФЕСІЙ У ЗБЕРЕЖЕННЯ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	96
<i>Валентина Бездрабко</i> DIGITA VATICANA: ПРОЄКТ АПОСТОЛЬСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ВАТИКАНУ	96
<i>Ірина Недошитко</i> РОЛЬ ЦЕРКВИ В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США.....	99
<i>Олена Стефанишин, Тетяна Саламандра</i> УПЦ США: ІСТОРІЯ ЗАСНУВАННЯ ТА ДИНАМІЧНЕ СЬОГОДЕННЯ	103

Ірина Шкіцька

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри інформаційної та
соціокультурної діяльності*

Західноукраїнського національного університету (Тернопіль)

ВІДОБРАЖЕННЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ І ПРИКАЗКАХ

Прислів'я та приказки є унікальним зібранням тисячолітнього досвіду народу, невичерпною скарбницею його духовної краси та «мудрості віків». Культура українців є глибоко моральною й ґрунтується на християнських засадах, про що свідчить і багатство української фразеології.

Вивченню фразеологізмів на матеріалі слов'янських мов присвячені праці таких учених, як В. Ужченко, Д. Ужченко, Ю. Прадід, А. Григораш, О. Стишов, А. Архангельська, О. Добриднева, О. Сенько, В. Коваль, О. Мороз та ін. Динамічні процеси у фразеологічній системі східнослов'янських мов дослідила М. Жуйкова [2]. Фразеологічні одиниці як засоби репрезентації мовної картини світу стали об'єктом наукових студій Д. Добровольського, Ю. Рилова, Н. Сердюкової тощо. У психокогнітивному аспекті фразеологію яскраво висвітлено в праці О. Селіванової «Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти)», яка обстоює погляд на фразеологізми як культурні коди етносвідомості [3].

Мета нашої розвідки — дослідити репрезентацію християнських цінностей і чеснот в українських пареміях. Передусім розглянемо, як основні ідеї Божих заповідей утілились в українських прислів'ях і приказках.

Глибоку віру українців у Всевишнього, визнання Його всемогутності та величі відображають такі фразеологізми: *Хто за віру вмирає, той собі царство заробляє; Яка віра, така й охвіра; Нема на світі над Бога; Над Богом нема нікого; Без Бога ні до порога; Усе Божеє, тільки гріхи наші; Як би не Бог — хто б нам поміг!; Кому Бог pomoже, то все переможе; З одним Богом на сто ворог; Як Бог дасть, то і в окно подасть; Кому Господь має що дати, то дасть і в хаті; Коли Бог не годить, то й огонь не горить [5, 39]; Як Бог годить, то й мокре горить; Як Божя воля, то виринеш з моря; У Бога все мога; У Бога все готово; Без Божої волі і волос з голови не спаде; Не родить рілля, але Божя воля; Нам Бога не вчить, як хліб родить [5, 40]; Од Бога ніде не сховаєшся; Од людей сховаєшся, а од Бога ні; Бог знайде, хоч і в печі замуруєшся; Що Бог навине, того ніхто не мине [5, 41]; Хто з Богом, з тим і Бог; Як мога коло Бога; Від серця до Бога навпростець дорога [5, 42].*

Розуміння українцями Бога як вищого вияву безмежної любові до людини вербалізувалось у таких прислів'ях: *Що Бог дає, то все к луччому; Бог знає, що робить; Кого Бог засмутить, того і потішить* [5, 41]; *Бачить Бог з неба, що кому треба; Дав Бог роток, дасть і кусок; Хто дав зуби, дасть і хліб до губи; Бог — батько: як буде нас тримати, то буде годувати; Дасть Бог день — дасть і пожиток* [5, 42]; *Бог дасть долю і в чистім полі* [5, 113].

Заповідь шанувати батьків маркують паремії: *Шти (поважай) отця-матір, будеш довголітен (жити довго) на землі* [5, 416]; *Шануй батька та Бога — буде тобі всюди дорога; Отець — як Бог* [5, 415]; *Батькова хата усім багата; Батько пазуху дере, та дітям дає* [1, 158]; *Рідна матка — тепла хатка* [1, 156]; *Нема в світі правди — тільки рідна мати* [5, 415]; *Материна молитва з дна моря рятує* [1, 157].

Божа заповідь любові до ближнього знаходить відображення в толерантному ставленні до чужих звичаїв: *Що край, то звичай, що сторона, то новина; Що город, то норів, що монастир, то й устав; Що город, то народ; У чужий монастир не сунься зі своїм уставом; Кожна дзвіниця має свої дзвони* [1, 52], а також у глибокій повазі до іновірців: *У всякім подвір'ї своє повір'я* [1, 52]. Низка українських прислів'їв і приказок вчить сприймати іншу людину такою, яка вона є — зі всіма її недоліками та дивацтвами: *У Сидора звичай, у Петра свій; У всякого Мирона свої нориви; У всякого Мусія своя затія; У всякої Пашки свої замашки* [1, 52]; *У всякої Федорки свої одговорки* [1, 192]; *Кожен молодець на свій образець; Всякий піп по-своєму співа* [1, 52]; *Час часу рознь — і чоловік чоловіку* [5, 142]. Український соціум здавна засуджував тих, хто упереджено ставиться до ближнього, не помічаючи своїх недоліків: *В чужім оці порошинку бачить, а в своєму пенька не замічає* [1, 189].

Любові до ближнього вчать і такі прислів'я, як: *Чого сам не хочеш, того другому не бажай* [1, 182]; *Не бажай того другому, чого собі не хочеш* [1, 186]; *Над товаришем не смійся, бо над собою заплачеш; Не рий другому яму, бо сам в неї попадеш* [1, 182]; *Бережи чуже, неначе око своє* [1, 184]; *Шукай собі прибилі, де нема другому загибелі; Хочеш собі добра — не роби нікому зла* [1, 186].

Схвалення нашими пращурами миролюбності, жертвовності, готовності покласти життя за ближнього знаходимо у таких пареміях: *Не буде добра, коли в хаті вражда* [1, 206]; *Не лайся ні з ким, так гарним будеш усім* [1, 85]; *Гнів людину сушить* [1, 116]; *Ласкаве дитя / теля дві матки ссе* [1, 160]; *Поганий мир краще всякого суда* [1, 55]; *Худий мир лучче доброї сварки* [1, 188]; *Бийся й лайся, а про мир слово оставляй* [1, 85]; *Будь людям добрим угоден, будеш і Богу надобен; Будь лагодним, будеш і Богу угодним; Щирому і Бог помагає* [5, 220]; *Сам пропадай, а товариша в бою / із біди виручай* [1, 64]; *Добрый пастух не за себе турбується, а за отару* [1, 50].

Українські прислів'я та приказки засвідчують украй негативне ставлення українців до фізичного насилля над людиною та вбивства: *Бійка до добра не приведе* [1, 85]; *Бійкою правий не будеш* [1, 86]; *Замірся / розсердься, та не вдар;* *Не бий, бо проб'єш* [5, 195]; *Пень, а не бий;* *Язиком що хоч роби, а рукам волі не давай;* *Очима їж, а руками зась* [5, 196]; *Крови кров'ю не змиєш* [1, 188].

Водночас чимало фразеологізмів маркують думки українців щодо впливу соціального оточення на поведінку людини та її внутрішній світ: *З ким живеш, того духу набереш;* *З яким зійдеши, таким і зостанешся;* *До кого пристанеш, і сам таким станеш* [1, 79]; *Коли з розумним діло маєш — до свого розуму прибавляєш, а коли з дурнем подружиш, то і свій ум загубиш* [1, 110]; *Скажи мені, з ким ти знайомий, тоді я скажу, хто ти* [1, 185]; *В хорошій компанії розуму наберешся, а в поганій і свій загубиш;* *Зла компанія і доброго чоловіка зіпсує* [4, 76]; *З собакою ляжеш, з блохами встанеш* [4, 62]; *З добрим дружись, з лихим стережись* [4, 76].

Аналіз українських фразеологізмів дозволяє зробити висновок про те, що українці здавна розуміли гріховність людської природи, силу впливу поганих звичок і труднощі, які виникають на шляху до кардинальної зміни моральних аспектів життя людини: *Гріх по дорозі біг, та до нас плиг;* *На гріх не спасешся;* *Всяк чоловік не без гріха;* *Чоловік що ступить, то згрішить;* *Чоловік не ангол, жеб не зогрішив* [5, 43]; *Нема чоловіка без вади* [5, 141]; *Чорного кобеля не вимієш добіла* [1, 192]; *З чорної кішки білої не зробиш* [4, 63]; *Вор біду перебуде і знов вором буде;* *Хто раз украв, той ще захоче;* *Дай вору золоту гору, він і тоді не перестане красти* [1, 60]; *Горбатого могила виправить* [1, 116]; *Привикла собака за возом, то й за саньми біжить* [1, 120]; *Старого собаку важко до ланцюга привчити* [4, 62]; *Вовк старіє, але не добріє* [4, 58]; *Ледащо ледацим і згине;* *Пізно старого kota вчить гопки* [5, 174]; *Кривого дерева не випрямиш* [4, 38].

Серед українських паремій знаходимо й такі, у яких внутрішня краса людини позиціонується як більш значуща, ніж її зовнішній вигляд: *Не шукай краси, а шукай доброти;* *Не краса красить, а розум* [1, 115]; *Не суди по одежі, суди по уму* [1, 138].

Однією з моральних чеснот українців є вміння вислухати людину, бути уважним до неї, не робити поспішних негативних висновків щодо ближнього: *Не спіши карать, спіши вислухать;* *Без розсуду не твори суду* [1, 56]. Християнська заповідь «Не свідчи неправдиво на ближнього твого» репрезентована у прислів'ї *Краще десять винуватців простить, чим одного невинного наказати* [1, 56]. Однозначно негативне ставлення українців до обману та неправди знаходить відбиток й у таких фразеологізмах: *Обманом баришів не наживеш* [1, 95]; *Будеш лукавить, так чорт задавить;* *Хто на віку лукавить, того швидко чорт задавить* [1, 107].

Заздрість у християнстві трактується як гріх, що часто призводить до негативних наслідків. Серед українських паремій, які засуджують заздрісників, знаходимо такі: *Не зазіхай на чуже, бо й свого не матимеш; Голова, як вола, а все, бач, мала; Заздрість ніколи спокою не має; Заздрі очі не знають сорому; В заздрості нема радості; Заздрий від чужого щастя сохне; Заздрий сохне від того, щастя бачить у кого; Де щастя водиться, там заздрість родиться; Залізо їржа з'їдає, а заздрий від злоти погибає; В чужих руках завше більший шматок [1, 123]; Заздрівому боком вилізе [5, 236].*

Доволі яскраво в українській фразеології репрезентована християнська заповідь «Не кради»: *Воровство — погане ремесло; Будь голий, а не злодій; Вору і слава злодійська; Як хочеш пропасти, почни красти [1, 59]; Краще прясти, ніж красти [1, 56]; Не твоя чашка, не тобі й п'ять [1, 184].*

Негативне ставлення до злодіїв часто вербалізується у бінарній парі «чуже-своє», що маркує шанобливе ставлення до чужої власності: *На чужий кусок не роззявай / розкривай роток; Не точи зубки на чужі куски, а свої май, тоді й кусай; Не точи зубки на чужі куски, а свої май, тоді й кусай [1, 65]; На чужий коровай очей не поривай, а про свій дбай; По чужих карманах шукай, а про свої дбай; У чужий ставок не кидай неводок; Не бери чужого, не бійся нікого [1, 66]; Свого не забувай, а чужого не займай [1, 184].*

Українці з покоління в покоління передавали своїм нащадкам закодовану у фразеологічній формі інформацію про те, що крадене не зробить людину ані багатою, ані щасливою: *Краденим добром багатим не будеш; Злодійський грош не піде впрок (на користь) [1, 59]; Чужий кусок дере роток; Чужа копійка карман палить; Чуже добро в користь не йде; З чужого добра не здобудеш двора [1, 66].* Багато українських фразеологізмів маркують думку про те, що навіть скромні результати своєї праці кращі, ніж привласнені — чужої: *Зароблений сухар краще краденого бублика [1, 59]; Краще своє латане, чим чуже хапане [1, 66]; Своя рогіжка краще чужого килима [1, 65].* Засудження в християнстві хабарництва та людей, які в нечесний спосіб наживають майно, відобразилось у таких українських прислів'ях: *Хто бере хабарі, тому готують місце в тюрмі; Заступить заступив, а червонець ізлупив [1, 133].*

Однією з найбільших людських добродієностей у християнстві є смиренність, що часто поєднується з вірою у Промисл Божий. До українських приказок і прислів'їв, у яких «закодовані» ці чесноти, можна віднести такі: *Терпи душа, спасена будеш; Терпен — спасен [5, 14]; Божя воля! — Божя власть / сила!; Що Бог дасть — те й буде; Яке Бог уродив, таке й жну [5, 141]; Карась зірветься, щука попадеться [1, 47]; Що з воза впало, те пропало; Не плач, як загубиш, не радій, як знайдеш [1, 90]; Не тужи за бабою, дівка буде [1, 91]; Умний смиряється, а дурень надувається [1, 116]; Бог знає, кого на розпід покинути [1, 178]; Бог не*

попустить, — свиня не з'їсть; Аби ціла голова, Бог шапку дасть [1, 179]; Кому книш, а кому шиш; Кому сього й того, а кому нічого [1, 205]; Судженого й конем не об'їдеш; Від судьби не втечеш [1, 206].

Покірність християнина Божій волі знаходить вияв і у прийнятті неминучості смерті, розумінні суєтності людського життя, його скороплинності, неможливості змінити минуле. Це відображено у приказках: *Усі ми під Богом (ходимо) [4, 39]; Не буде так, як думаєш, а буде так, як станеться; Чому бути, тому не минути; Що буде, те й буде; Усе тінь минуца, одна річ живуца; Що буває, те минає [4, 17]; Сьогодні вінчався, а завтра скінчався [1, 197]; Усі помрем і нічого з собою не візьмем; Умрем, так із собою візьмем: чотири дошки та землі трошки [1, 109]; Смерть нікого не мине [1, 216]; Усе на світі — до пори до часу [1, 183]; Є каяття, та нема вороття [1, 182].*

Віру в добро і справедливість віддзеркалюють паремії: *Попався той, що кусався [1, 86]; Бере-бере вовк, та й вовка візьме [1, 56]; Віділлуться вовкові овечі сльози [4, 58]; Скільки вор не краде, а в тюрмі буде [1, 60]; Скільки не мотай, а кінець буде [1, 131]; Що посієш, те й пожнеш [1, 182]; Скільки віршовку не плети, а кінець їй буде [1, 189]; Не все котові масниця, прийде й великий піст [1, 191]; Усе минеться, одна правда зостанеться [1, 204]; Прийде і на пса колись зима; Увірветься нитка [4, 207].*

В українській культурі не схвалюються бездіяльність, лінощі, неробство, натомість пропагується повага до чесної праці. Відзначимо, що ця тематична група фразеологізмів є найбільш чисельною в українському фольклорі: *Вік живи, вік учись і вік трудись [1, 107]; Без праці жити — тільки небо коптити; Без труда нема плода [4, 64]; Всякий труд почесний [4, 65]; Без праці не будуть калачі [4, 63]; Люби труд змалу, слухатимеш весь вік похвалу; Хто добре працює, тому і щастить; Хто трудиться, той не журиться [4, 69]; Під лежачий камінь вода не тече [1, 127]; Лінощі псують людину [1, 126]; Лінки людей у злидні вводять [1, 127]; Лінки — родичі злиднів; Від ліности чоловік хворає [1, 128]; Тоді Бог дасть, як сам заробиш; Бог то Бог, та не будь в сам плох [1, 178]; Богу молись, а сам трудись, бо з голоду помреш; На Бога надійся, а сам не зівай / плошай; Бог нитки сучить, як жінка пряде [1, 179]; Бога взивай, а руки прикладай [5, 41] та ін.*

Засудження нечесних людей і глибоку повагу до істини знаходимо в таких прислів'ях: *Брехнею свій пройдеш, та назад не вернешся; Брехунові не ймуть віри, коли й правду каже [1, 121]; Неправдою світ пройдеш, та назад не вернешся; Правду сховаєш, та сам з ями не вилізеши; Правда світліша за сонця; Правда суду не боїться; Правда — як масло: скрізь наверх спливає [1, 204]; Топчи правду в калюжу, в вона все чиста буде [1, 201]; Правда — як гостра коса [1, 204]; Хто за правду горою, той не боїться і бою; Правда в воду не тоне, а в огні не горить [1, 205]; Щирая правда всюди куток найде; Хто любить світ, той любить правду;*

Праведного чоловіка і Бог оправда; Справедливого чоловіка і Бог любить; Хто по правді живе, то й Бог дає [5, 310]; Що правда, то не гріх [5, 311].

В українській культурі негативно оцінюються хвалькуваті люди, ті, що не дотримують свого слова, зверхньо ставляться до інших, а також ті, які багато говорять, що є одним із проявів гордині: *Хвастун — пустий чоловік; Хто чим несеться, на тому й підсковзнется; Так зазнався, що й чортові не брат [1, 132]; Хвалящому і Бог не помагає; Не хвались, та Богу молись [5, 148]; Порожній колосок вище всіх стоїть [1, 133]; Дзвону багато, а правди мало; У багатослів'ї не без пустослів'я; Гуде, як вітер у порожній димар [1, 122]; Гордим Бог позбива рог; Чоловік гордий, як пuzир водний [5, 142].*

Християнська заповідь «Не чини перелюбу» в українських прислів'ях і приказках репрезентована прикладами, які засвідчують відповідальне ставлення до заміжжя / одруження, пропагують подружню вірність протягом усього життя, застерігають від стосунків поза шлюбом: *Заміж іти не на рік, а на цілий вік; З ким вінчається, з тим і кінчається (помирає); Драний кожух — не одежа, чужий чоловік — не надежда; Як проти сонця води не напиться, так з чужим чоловіком не нажитися; Чужий чоловік до часу, а свій — до смерти [1, 151]; Чужу жінку полюбиш — свою згубиш; Знайся з кумою, — підеш із сумою; Чужу жінку обійди стороною, то не будеш битий; Не клади коло чужої жінки кілок, бо ним тобі й печінки відіб'ють [1, 155].*

Негативне ставлення українців до зловживання алкогольними напоями та переїдання вербалізувалось у таких прислів'ях: *З посту не мруть, а від обжорства дохнуть; Смачного потрошку, щоб животик не болів; Солодка їда — животу біда [1, 173]; Не пий вина, так і не зійдеши з ума [1, 172]; Хто п'є вино, уб'є його воно [1, 177]; Хто багато п'є, той сам себе б'є; Вино вину творить; Прощай розум, як із горілкою зустрівся [1, 176].*

Таким чином, українські прислів'я та приказки, будучи важливим складником духовної культури українців, яскраво відображають основні християнські чесноти: любов до Бога та до ближнього, толерантність до поглядів і проявів поведінки інших, шанобливе ставлення до батьків та родини, повагу до чесної праці й чужої власності, помірність у споживанні їжі та напоїв. Працелюбність, чесність, смиренність, миролюбність, жертовність, внутрішня краса людини в традиційній українській культурі позиціонуються як моральний еталон і зразок для наслідування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багмет А., Дашченко М., Андрущенко К. Збірка українських приказок і прислів'їв: Репринтне відтворення вид. 1929. Київ: Техніка, 2002. 224 с. (Народні джерела).

2. Жуйкова М. Динамічні процеси у фразеологічній системі східнослов'янських мов: моногр. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 416 с.
3. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ–Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
4. Українські народні прислів'я та приказки. Київ: Т-во «Знання» України, 1992. 96 с.
5. Українські приказки, прислів'я, і таке інше: зб. О. Марковича та інших / укл. М. Номис; упоряди. М. М. Пазяк. Київ: Либідь, 1993. 678 с.

Леся Біловус

*доктор історичних наук,
професор кафедри інформаційної
та соціокультурної діяльності,
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)*

Олена Васильків

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри інформаційної
та соціокультурної діяльності,
Західноукраїнський національний університет (Тернопіль)*

МАТЕРІАЛИ УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ ПЕРІОДИКИ ДІАСПОРИ США ЩОДО РЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ (СЕРЕДИНА ХХ СТ.)

В українськомовній періодиці діаспори США зустрічаємо чимало інформаційних матеріалів, що порушують проблеми чи висвітлюють події релігійного життя України, навіть тоді, коли вона перебувала у складі СРСР. Після Другої світової війни в центрі уваги авторів публікацій – антирелігійна політика радянського уряду. Як відомо, декретом від 1918 р. церква була відділена від держави, однак ця норма так і залишилася на папері. У Великодню ніч 1927 р. у Києві силами комсомольських організацій була влаштована антирелігійна демонстрація із транспарантами російською мовою та непристойними зображеннями православних священиків, монахів і равинів. Щодо католиків, то костели були просто закриті ще раніше, а священиків вислано у Сибір. Через рік 1928 р. у приміщенні Київського державного цирку було влаштовано показовий